

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet SOU 2024:25 En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten (Dnr S2024/00953)

Statens institutionsstyrelse (SiS) har ombetts svara på förslagen i rubricerat betänkande. SiS genomgång av förslagen har skett utifrån de utgångspunkter som myndigheten har att beakta. SiS har följande synpunkter på förslagen.

Avsnitt 9.4.1–9.4.2 och 10.4.2

SiS tillstyrker förslagen i *avsnitt 9.4.1 och 9.4.2*. Det är allvarligt när huvudmän inte uppfyller kraven på registerkontroll av personal som ska anställas i verksamheter med barn och unga. SiS anser att det är oacceptabelt om brister av sådant slag förekommer i verksamheten. Eftersom det rör sig om efterlevnad av ett lagkrav anser SiS att det inte finns anledning att undanta myndigheten som statlig aktör från sanktionsavgiften. SiS har inte heller några invändningar mot avgiftens storlek.

När det gäller konsekvenserna av förslagen gör utredningen bedömningen i *avsnitt 10.4.2* att IVO:s beslut om sanktionsavgift inte torde bli föremål för överklaganden särskilt ofta då det i regel är ostridigt att registerkontroll inte utförts. SiS ser anledning att sätta ifråga den bedömningen. Det har förekommit att SiS har fått obefogad kritik från IVO för avsaknad av inhämtande av utdrag ur misstanke- och belastningsregistret, t.ex. när ny registerkontroll inte har gjorts avseende medarbetare som haft kortare än sex månaders uppehåll i sin anställning. SiS anser därutöver att det allmänt sett inte heller finns anledning att utgå från att omständigheterna kring IVO:s beslut om sanktionsavgift kommer att vara ostridiga. SiS anser därför att förslagets konsekvenser i detta avseende bör analyseras ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Avsnitt 9.6

SiS avstyrker utredningens förslag om att föreläggande som riktas mot SiS (staten) ska kunna förenas med vite. SiS anser att det inte är en ändamålsenlig ordning för att missförhållanden i SiS verksamhet på ett effektivt sätt ska åtgärdas. Skälen för detta är följande.

Som statlig aktör har SiS inga ekonomiska, eller andra, incitament att inte åtgärda brister i verksamheten. Ett föreläggande i sig är en allvarlig sak och ett föreläggande från IVO hanteras alltid med högsta prioritet. Ett vite är allmänt sett ett verktyg som tillsynsmyndigheter kan använda för att öka pressen på adressaten att följa föreläggandet. Som nyss sagts uppstår en sådan press redan genom föreläggandet i sig. Det är därför SiS uppfattning att ett vite inte gör föreläggandet mera effektivt än det redan är. Utöver det nu sagda vill SiS också framhålla att frågan om staten som adressat i ett föreläggande om vite har diskuterats utförligt i tidigare sammanhang, se en redogörelse om detta i Lavin, Viteslagstiftningen – en kommentar, 3 uppl. s. 32 ff. Där redovisas att det inte finns hinder mot ett vite. Men det anges också "Det har efter hand blivit allt sällsyntare att viteshot används mot offentlighetsrättsliga juridiska personer. Att hota med vite anses antagligen ofta onödigt, eftersom en statlig eller kommunal myndighet ändå kan beräknas ställa sig ett föreläggande till efterrättelse." (a.a. s. 35).

Som utredningen har konstaterat är det först under de senaste åren som IVO har börjat använda sina ingripandemöjligheter i större omfattning (s. 21 i betänkandet). SiS anser därför, utöver vad som förts fram ovan, att det är för tidigt att konstatera att nuvarande ordning inte är tillfredsställande. SiS vill vidare framhålla att myndigheten arbetar ständigt med att förbättra verksamheten och ser allvarligt på de brister som förekommer. SiS agerar alltid i ärenden som IVO initierar. Ofta avslutas IVO:s tillsynsärenden gentemot SiS med att IVO gör bedömningen att de åtgärder som SiS har vidtagit eller planerar att vidta är adekvata. Det förekommer även att IVO konstaterar att SiS åtgärder är relevanta men att det inte går att säga något om de får avsedd och tillräcklig effekt. Det är inte heller ovanligt att IVO avslutar ett ärende genom att meddela att vidtagna åtgärder kommer att följas upp i pågående eller kommande tillsyn. SiS vill i detta sammanhang föra fram att komplexiteten i SiS uppdrag gör att det i många fall inte är möjligt att på förhand veta om en viss åtgärd kommer att få den avsedda effekten. Vissa åtgärder går inte att utvärdera förrän efter en viss tid. Även detta talar ytterligare för att vitesförelägganden gentemot SiS inte är en ändamålsenlig ordning.

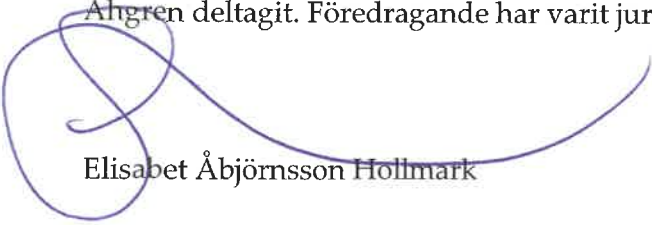
SiS vill vidare peka på att det för närvarande pågår flera lagstiftningsärenden som berör SiS verksamhet, bl.a. ses SiS uppdrag över i en särskild utredning.¹ Det är således oklart hur SiS uppdrag kommer att se ut framöver.

¹ Se bl.a. SOU 2023:44, SOU 2023:66 samt Dir. 2024:13.

Avsnitt 9.12

SiS ser positivt på förslaget om att IVO och Socialstyrelsen ges ett gemensamt uppdrag att belysa förutsättningarna för att införa kvalitetsgranskning inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Därigenom skapas goda förutsättningar för ökad samverkan och en strukturerad dialog. Ett sådant förfarande gör det möjligt att redan i ett tidigt skede identifiera och adressera potentiella problemområden och skulle innebära ett värdefullt stöd och vägledning för myndigheten i myndighetens kontinuerliga arbete med att förbättra verksamheten. Genom att hitta former för löpande och förstärkt samverkan kan en mer sammanhållen och effektiv tillsynsstruktur sannolikt skapas.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Elisabet Åbjörnsson Hollmark. I den slutliga handläggningen har missbruksvårdsdirektören Amila Srabovic, rättschefen Eleonore Källstrand Nord, sektionschefen Erla Thorisdottir och enhetschefen Susanna Åhgren deltagit. Föredragande har varit juristen Sylvia Morawiecki.

Elisabet Åbjörnsson Hollmark